

כללי הבליעה במליחה - חלק ב

החלב, ואין מצטרפין ביחד לבטל החלב, דאין חלב מפעפע מחתיכה לחתיכה בלי רוטב,

וכתב שם הט"ז (בס"ק כב) שמזה נמשך ג"כ קולא, דאם בבירור לא נגע החלב רק בא' מהן, אז האחרות שנגעו זב"ז מותרות, ותמה שם על השו"ע שפסקו סותרים זא"ז, שלעיל (סעיף ז) פסק, שאם בלעה מן הדברים המפעפים בטבען כגון שומן, אוסרת חברתה אף בלא רוטב, והוא דעת הרשב"א שהביא הטור, וכאן פסק שבליעת החלב אינה יוצאה בלא רוטב, והוא דעת המהר"ם במרדכי פרק ג"ה וכו',

ועיי"ש במ"ז, שהפר"ח והמ"כ חלקו בדעת המחבר בזה בין צלייה ובין מליחה, שבצלייה פסק כהרשב"א שבדבר שמן מפעפע מחתיכה לחתיכה בין לקולא ובין לחומרא, ובמליחה פסק כמהר"ם, וכן נקט בדעת המחבר בבית אדם (סימן נז), ולפי זה בנידון דידן שהוא כמו צלייה, מצטרפות כל העוגות לבטל את החלה באחד ומאה.

אולם בנקודות הכסף שם, כתב בדעת המחבר, שאוליין לחומרא בכל דבר, וכל החתיכות שנגעו זב"ז אף שלא נגעו בחלב עצמן אסורות, משום שלחומרא אנו חוששין לדעת הרשב"א שדבר שמן יוצא מחתיכה לחתיכה אף בלא רוטב בין בצלייה ובין במליחה, ולגבי צירוף אנו חוששים לחומרא לדעת המרדכי, דאין חלב מפעפע מחתיכה לחתיכה בלא רוטב וכו'. ולפי"ז בנידון דידן נאסרות כל העוגות שנוגעות זב"ז, ואפילו אם היה בכל העוגות בשיעור יותר מא' ומאה נגד החלה (עיי"ן ט"ז ה' חלה סימן שכ"ג ס"ק א שאפילו אם הסירו החלה צריך אחד ומאה לבטל את החלה וכו'), אלא שמדברי הש"ך (סימן קה ס"ק ל) מבואר, שדין זה שצריך שיהיה בכל חתיכה עצמה ששים לבטל את החלב, ושאין מצטרפין כולם ביחד לבטל את החלב, תלוי בזה אי אמרינן חתיכה עצמה נעשית נבלה בשאר איסורין, ולפי"ז צ"ע בנ"ד לענין בטול חלה באחד ומאה, אי אמרינן חתיכה עצמה נעשית נבלה. (עיי"ן דגול מרבבה סימן שכ"ג ס"ק י). (ויש לציין שלא הביא כלל דעת הרמ"א שדינו כבישול ודי בקליפה)

...ואמרת דמ"מ תשאל זו על הפרשתה, ואי משום דאכלו מהרקיקין, הרי ספק אם הם חייבין בחלה וכן יש ספק אם היא יכולה לפטור אותה שלא ברשות בעלה וממילא דע"י שאלה יש ס"ס אם גורמת לה איסור.

טהור מליח וטמא תפל

מקור הדין

2. תלמוד בבלי מסכת חולין דף קיג עמוד א

דג טהור שמלחו עם דג טמא - מותר, מאי לאו שהיו שניהן מלוחין? לא, כגון שהיה טהור מליח וטמא תפל, והא מדקתני סיפא היה טהור מליח וטמא תפל מותר, מכלל דרישא בששניהם מלוחין עסקינן! פרושי קא מפרש, טהור שמלחו עם דג טמא - מותר, כיצד - שהיה טהור מליח וטמא תפל;

3. רא"ש מסכת חולין פרק ח סימן מב

וא"ת כיון שנמלח הטהור ומונח על הטמא או תחתיו או בצדו הרי נמלח גם הטמא ממלח שעל הטהור. וי"ל שנמלח מכל צדדין רק לא במקום שהוא דבוק לטמא א"נ אחר שנמלח הטהור מגיע לטמא ובמה שהוא נוגע בטמא אינו נחשב כרותח להיות פולט. דהבשר אינו יוצא

סעיף י: מליחה בטמא תפל

39. כיצד ישתנה דין ההבלעה במליחה כשהאיסור או ההיתר אינם מלוחים. והאם יש לחלק בין נגעו בעצמותם או נגעו רק בציר היוצא מהם. ומה דין נגעו ציריהם בטמא מליח.

סעיף יא: תתאה גבר במליחה

40. האם יש דין תתאה גבר במליחה והאם יש בזה חילוק בין כחוש לשמן

סעיף יב: גבינות בדפוס של גויים

41. גבינות שנעשו בכלי גויים האם מותר לאכלם והאם מותר לעשות זאת לכתחילה ומדוע

סעיף יג: מלח הנתון בקערת איסור

סעיף יג: מלח הבלוע מאיסור

42. מלח הבלוע מאיסור שנתערב בקדרה ונתן בה טעם בכמה צריך לשער. ומה יהיה הדין לסוברים שאין חנ"נ בשאר איסורים.

סיכום מליחה בשמן

1. שו"ת הר צבי יורה דעה סימן צה

עוגות שנאפו עם תלתן נשאלתי בעובדא דהוה, באחד ששלח לתנור טס מתכת ובתוכו מיני מזונות, עוגות קטנות המונחות ע"פ כל הטס וכך סדר אפייתן: מכניסים אותן לתוך התנור כשהן מונחין ע"ג הטס ומוציאין אותן יחד עם הטס. וכאשר הוחזרו לבית, נמצא שבזוית הטס מונחת עיסה שהופרשה לחלה על עיסת לחם של אחת השכנות, שהיא מסרה את החלה לנושא הלחם כדי לשורפה בתנור, והניחה לפי שעה על הטס ושכחו ונאפתה גם החלה יחד עם העוגות ולשאל הגיעו מה משפט העוגות, ובתוך כך הוציאו את העוגות ולא ידעו איזה מהן היו סמוכות להחלה.

הנה לאסור רק כדי נטילה כדין יבש ביבש ע"י צלי, הרי היה על הטס שמן שומשמן כמו שנוהגין לסוך את הטס לפני שמשמין את העוגות בתוכו, ובכן יש לחוש שע"י השמן מפעפע בכלולו, ולכאורה זה תלוי במחלוקת הראשונים שהובאה בב"י (סימן קה) לענין חלב אם מפעפע מחתיכה לחתיכה בלא רוטב, שלדעת מהר"ם שבמרדכי אין חלב מפעפע מחתיכה לחתיכה בלא רוטב כלל הן במליחה הן בצלייה, ויש בזה קולא וחומרא: קולא, אם לא נגע בחלב אלא א', הנשארים שנגעו בזו מותרים, אף אם נאמר שגם בשאר איסורים נעשית נבלה, מ"מ כיון שאין איסור גופא יוצא כלל אין הנאסר וכו', חומרא אף אם נגעו כולם בחלב אם אין בכ"א ס', כולם אסורות שאין מפעפע מחתיכה לחתיכה במעשה הרוטב שיחלק כולן בהשוואה ושמה נשאר בא' איסור. ורבינו נתנאל שם מסופק בזה אם יוצא בלא רוטב. והרשב"א סובר שבמליחה וצלייה בדבר שמן יוצא מחתיכה לחתיכה בלא רוטב הן לקולא והן לחומרא, וחולק על מהר"ם בתרתי, (א) בנוגעין כולן בחלב אם יש ששים בצירוף שרי: (ב) אם נוגעות זו בזו, אם אין ככולן ששים אסורות כולן משום שמפעפע ויוצא מחתיכה לחתיכה.

והנה המחבר (בסימן קה סעיף ט), לענין מליחה פסק (כהמרדכי בשם מהר"ם) שצריך שיהא בכל אחת מהחתיכות בפני עצמה ששים לבטל

בנימין בסימן ל"ז לענין חתיכה הראויה להתכבד בספק טריפה שנתערב עיין שם) ומותר על כל פנים על ידי קליפה אפילו לדידן:

מליחה בכלי גויים

8. רא"ש מסכת חולין פרק ח סימן מב

מב ויש לי ללמוד מכאן שאם עשה גבינות בדפוס העובד כוכבים ומלחן בתוכו אינן נאסרות דהוי כמו טהור מליחה וטמא תפל דאין שייך מליחה בעץ ולא נאסר העץ ע"י מליחה כרותח.

ומעשים בכל יום דמלח הנתון בקערה שמשתמשין בה בשר לוקחין ממנו לתת בתוך חלב ולא חיישינן שמא בלע מן הקערה. (ובתוס' הוסיף כאן המחמיר תע"ב)

9. מרדכי מסכת חולין פרק כל הבשר רמז תשיח

ואם עשה גבינות בדפוס העובדי כוכבים שהם בני יומן ומלח בהן העובד כוכבים גבינותיו מותרין אפילו מלחן בהן והטעם אר"י משום דמליחה אינו מפליט מה שנבלע בעץ ובמתכת ובהרס ובאבן וא"כ הוי כטהור מליחה וטמא תפל דשרי אך לכתחלה אסור משום הרחק מן הכיעור אבל בדיעבד שרי וכן רגילות לתת מלח בקערה יבשה של בשר ונותנין מאותו מלח בתבשיל של חלב או איפכא והיינו טעמא דמלח אינו מפליט מה שנבלע בכלי תוספות וספר התרומה וראבי"ה פליג ואומר דאין הדפוס נקרא טמא תפל כי הדפוס מחמת רוב המלח קיבל טעם של גבינות העובדי כוכבים והוי טמא מליחה וכשמכניס בו שוב גבינות כשרות מלוחים נאסרות דבכי ה"ג לא מהני כלי מנוקב כדמוכח בהא דרב מרי בר רחל דדרך הציר להסרך ולהבלע ואסור אפילו בדיעבד אם הדפוס ב"י ודמי לקערה שמלח בה בשר דאסור לאכול בה רותח .

10. שולחן ערוך יורה דעה הלכות מליחה סימן סט סעיף טז

ואם מלח בכלי שאינו מנוקב, אסור להשתמש באותו כלי בדבר רותח...

הגה: אבל מותר לחזור ולמלוח בה בשר לאחר שניקבה, או אפילו בלא נקיבה אם הבשר שהה כבר במליחתו והודח (ב"י בשם הגהת ש"ד ואריך).

11. ש"ך יורה דעה סימן סט ס"ק סז

ונראה דשאני בשר כמ"ש הט"ו ר"ס צ"א דבשר חי וכיוצא בו דאורחיה בהדחה (כלומר קודם שיתנו בקדרה וע"ל סי' ע' ס"ק י"ג) מותר להניח בכלי של איסור ולא אמרינן כיון דבעי הדחה דילמא מישתלי ואכיל בלא הדחה כיון דאורחיה בהדחה אבל שאר דברים אפילו צוננים אסור להשתמש בקערה זו שמלחו בה בשר דכיון דבעי הדחה אח"כ אם נשתמש בהן חיישינן דילמא ישכח מלהדיה וכמ"ש הט"ו שם (וע' בס"י צ"א ס"ק ב') ולא בא הר"ב לאשמעינן דמותר לחזור ולמלוח בה אלא דלא הוי מליחה כרותח ואדלעיל קאי וא"ש בזה דלא תקשי ממ"ש הרב בס"י ק"ה ס"ב דאסור למלוח לכתחלה גבינות בדפוס העובדי כוכבים ע"ש:

12. דגול מרבבה יורה דעה סימן סט סעיף טז

(ש"ך ס"ק סז) דלא תקשי ממה שכתב הר"ב בסימן ק"ה סעיף י"ב דאסור למלוח וכו'. ולענ"ד דבלאו הכי לא קשה מסימן ק"ה, דדם אינו נבלע כל כך כמו שאר איסור. אבל על תירוץ הש"ך קשה, שהרי

מידי דמו עד שימלחנו יפה אבל אם היו שניהם מלוחין אסורין. ואין צ"ל שאם היה הטמא מליחה וטהור תפל שהוא אסור:

4. ר"ן (על הרי"ף) מסכת חולין דף מב עמוד א

דג טהור שמלחו עם דג טמא מותרין. לאו בנוגעין זה בזה עסקינן אלא שעומדין בסמוך בכדי שפליטה של זה נוגעת בזה:

והוא שיהיה טהור מליחה וטמא תפל. דהשתא טמא לא פליט מידי:

תתאה גבר

5. תורת הבית הארוך בית ד שער א דף ב עמוד ב

וי"ל דהכא בדג שמן שהוא מפעפע ואסור דקאמר בשדג טמא מליחה למטה והכי קאמר דג טהור שמלחו עם דג טמא תפל שכבר היה מונח בכלי דלישנא דקאמר שמלחו עם דג טמא הכי משמע שהטמא היה מונח שם תחלה והילכך אם מלח הטהור עליו מותר דתתאה גבר כשמואל ואפשר דמותר בקליפה קאמר דכל שאינו טעון אלא קליפה מותר סתמא קרי ליה טמא מליחה כלומר אבל אם אותו דג טמא שהוא כבר מונח בכלי מליחה אפילו היה הטהור תפל ומונח על גביו אסור דתתאה גבר. ואסור דקאמר עד כדי נטילה קאמר אם אין שומן בטמא או אסור לגמרי קאמר ובשיש שם שומן של דג טמא שמפעפע וכן הדין בבשר שחוטא ושל נבלה שמלחו זה עם זה. כך נראה לי. אחר כך מצאתי לרבנו שמשון ז"ל בפירושי המשנה שלו בתרומות פרק בצל שכבשו דברים יראה מהם כן שאינו אסור אלא כדי קליפה.

6. ספר מצוות קטן, הגהות רבינו פרץ מצוה רה

(י) פירוש דאם תתאה חם ועילאה צונן אסור אפילו אם תתאה שהיא חם הוא ההיתר ועילאה הצונן הוא האיסור מתסר כל ההיתר משום דתתאה גבר להפליט את העליון שהוא האיסור ולהבליעו בהיתר התחתון אבל אם תתאה צונן ועילאה חם מותר רק כדי קליפה אפילו אם תתאה היתר והעליון שהוא חם האיסור דתתאה שהוא צונן גבר, ונמצא שיש חילוק בין מחמת האור למחמת המליחה כדפרי', דגבי מחמת האור הדבר תלוי בתתאה ולא באיסור, וגבי מליחה תלוי באיסור ולא בעילאה, ויש לתמוה דכיון דמליחה כרותח אם כן היה לנו להשוות מליחה לחם מחמת האור, וי"ל נקוט האי כללא בידך דלעולם אין האיסור נפלט ונבלע בהיתר אלא אם כן יש בו כח באיסור עצמו או מחמת מליחה או מחמת חמימות האור אך בזה יש חילוק בין מחמת האור למחמת מליחה דמחמת האור אותו גבר מרתיה חבירו או מצנן חבירו, כי כן הוא דרך תולדות האור אבל מחמת מליחה אין כח באותו שהוא תפל לבטל כח המליחה, וכן אין כח במליחה לעשות התפל מליחה כי כן הוא דרך המלח דאינו יכול להתבטל כי אם על ידי הדחה וכן המליחה אין שם מליחה עליו להיות כרותח עד שימלחנו משני צדדים שהוא דין מליחה לקדרה ואז הוא דוקא חשוב כרותח כדפי' בתוס' והשתא ניחא כולא מילתא

7. חכמת אדם שער איסור והיתר כלל מג סעיף ז

ז מכל מקום נראה לי בספק טריפה ויש בו עוד צדדים להקל שנמלח עם טהור והיה טמא מלוח וטהור תפל למטה והטמא למעלה יש לסמוך בהפסד מרובה וסעודת מצוה גם כן על הפוסקים (וכן תם השולחן ערוך שם סעיף י"א) דאף במליחה אמרינן תתאה גבר דאף על גב דרמ"א כתב שם דנוהגין כהפוסקים דאין חילוק יש לומר היינו דוקא בודאי טריפה אבל לא בספק טריפה (וכעין זה ממש כתב המשאת

בשערים [שערי דורא סימן פג] מצריך לכתחלה הגעלה לדפוס הגוים, ולפי דברי הש"ך היה סגי בהדחה כמו להשתמש בו צונן:

13. שו"ת הרשב"א חלק א סימן שפה

שאלת אם מותר למלוח בשר בכלי שמכניסין בו יין של גוים לקיום עד שלא נכשר הכלי?

תשובה מסתברא שמותר מכמה טעמים. חדא שאין שאין נ"ל דתיבת שאין מיותרת/ מלח מפליט כלי וכמדומה שכן כתבו מקצת מגדולי הצרפתים ז"ל. ועוד שאי אפשר שיפליט כל כך שיבא לידי נתינת טעם. וכן דעת הראב"ד ז"ל. והראיה /ע"ז ל"ג/ קנקנים של גוים שאמרו גוי נותן לתוכו יין וישראל נותן לתוכו מים ואינו חושש. ופירושו מכניס לתוכו מים לשתייה ואינו חושש. ועוד דאגב דטריד למפלט דמא לא בלע שום דבר דלא מסתרך כשומן או ציר אבל דם דשריק ואי נמי פליטת יין לא.

אין הנאסר יכול לאסור יותר מהאיסור עצמו

14. ספר התרומה הלכות איסור והיתר סימן נג

הלכך מלח הבלוע מדם כגון שיורים ממלח בשר ונתנוהו בקדירה אם יש ס' כדי שיעור של מלח הכל מותר ואין צריך יותר אף על פי שהמלח נעשה נבלה וגם עדיין המלח נתן טעם בקדרה אף ביותר מאלף הוי הכל מותר לפי שאין להמלח כח לאסור יותר מאם היה כולו דבר הנבלע מדם או נבלה האוסרו דאז יתבטל בס' ואין לו דין מלח אסור כגון מלח של הקדש ושל ע"ז שאוסר בכל עד נתינת טעמו שזהו יותר מאלף